

Forum för textforskning 4, Södertörn och Stockholm 8–9 juni 2009: Abstractsamling

Plenarföredrag

Per Ledin

Intertextualitet och texthistoria. Erfarenheter från de nordiska sakprosa-projekten

Intertextualitet har blivit något av ett modebegrepp i olika textanalyser. Hänvisningarna till Michail Bachtin är vanliga, liksom analyser av röster, textsamspel etc. En annan vanlig referens är Norman Fairclough och hans tes om att texter blir heterogena i tider av social förändring.

I mitt föredrag försöker jag reda ut olika slags intertextualitet utifrån den nordiska sakprosa-forskningen. Det handlar då om att se intertextualitet historiskt och över länge tid. Detta ger perspektiv på hur nya diskursiva praktiker och teknologier uppstår och med dem genrer som vid sin tillkomst uppfattas som hybrida. Man kan t.ex. fundera på hur 1800-talets sekularisering och moderna genombrott hanteras genom texter: sådant som väckelserörelsens genombrott, folkskolans tillkomst, framväxten av en vetenskaplig rationalitet. Sådana sociala förändringar materialiseras i nya slags texter med särskilda intertextuella mönster, ofta så att nya genrer etableras. Jag kommer också att ta upp hur texter vandrar mellan olika diskursiva praktiker, alltså intertextuella kedjor där olika genrer kommer i kontakt med varandra.

Diane Pecorari

The intertextuality that dare not speak its name: Constructing plagiarism as a textual crime

Plagiarism is commonly perceived as a transgressive act, treated within the university community as a violation of academic ethics, and generally understood to reflect upon the honesty and morality of the perpetrator. This paper will argue that this view of plagiarism is socially constructed, and will discuss alternative understandings of this form of intertextuality. It will also address implications of these alternative understandings of plagiarism for higher education.

Workshop

Jonatan Pettersson, Sara Van Meerbergen, Yvonne Lindqvist & Elisabeth Tiselius

SFG som redskap för analys av intra- och interkulturella textrelationer

Workshopen tar sitt avstamp i ett resonemang hos Erich Steiner (2005:490):

Systemic linguistics in my view holds a great promise of closing a significant gap between topics and methods from the two most influential parent disciplines of translation studies, as I see them: literary studies [...] and linguistics. The gap consists in that approaches based on literary studies concentrate on discursive macro-structures and relations, for example the interpretation of entire works of literature or even entire configurations of works, in their sociocultural-historic context [...]. Linguistics, on the other hand, has tended to focus on the micro-level of linguistic realisation [...]. Systemic functional linguistics, through its extravagant architecture involving levels of language and scales of abstraction, holds a unique promise for bringing the micro-, mezzo- and macro-levels together in one perspective.

Under workshopen presenterar deltagarna olika metoder som tar sin utgångspunkt i SFG för att studera intra- och interkulturella textrelationer inom egen pågående forskning om översättning. Diskussionen under workshopen är tänkt att kretsa kring de möjligheter som SFG erbjuder, i första hand som en länk mellan språklig och kontextuell analys.

Som förberedelsematerial för deltagare och åhörare gives bland annat Halliday (2001) samt material från deltagarna. Kontakta Jonatan Pettersson (<jonatan.pettersson@nordiska.su.se>) för att få del av materialet.

Litteratur:

- Halliday, M.A.K. 2001. Towards a theory of good translation. I: E. Steiner & C. Yallop (red.), *Exploring translation and multilingual text production: Beyond content*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter. S. 13–18.
- Steiner, Erich 2005. Halliday and translation theory – enhancing the options, broadening the range and keeping the ground. I: R. Hasan, C. Matthiessen & J. Webster (red.), *Continuing discourse on language: a functional perspective*. 1. London: Equinox. S. 481–500.

Sektionsföredrag

Paola Allegrini

Barnkokboken som lärobok, berättelse eller livsstils litteratur

Barnkokböcker innehåller recept och lär barn att laga mat – men de kan ibland samtidigt återge en berättelse eller ge en idealiserad bild av världen. Genren låter sig knappast definieras på ett självklart sätt, och recepten i böckerna är långt ifrån renodlade instruktioner.

Historiskt sett har barnkokboken gått från att vara tydligt funktionscentrerad, till att mer och mer ta intryck från andra håll; något som är särskilt tydligt i moderna barnkokböcker. Resultatet blir en hybridgenre, där inte bara matlagningen står i fokus.

I min avhandling följer jag barnkokbokens utveckling sedan 1858, då den första barnkokboken med svenska som originalspråk gavs ut. De tidigaste barnkokböckerna var avsedda för barn i de högre sociala skikten och fokuserade på huslig fostran. I dag finner vi barnkokböcker med titlar som *Gladiatorernas kokbok*, och *TYP MAT I köket alltså*. Sedan 1858 har över 100 svenska barnkokböcker getts ut – runt 35 av dessa mellan 2001 och 2008.

I min presentation visar jag vilka texttyper som artikuleras i några olika recept, och diskuterar hur dessa fungerar intertextuellt.

Gunilla Byrman

Från brott till straff – att agera med och genom text i rättsprocessen

I presentationen kommer jag att diskutera texter som ingår i rättsprocessen. Materialet består av polisrapporter som behandlar våld i nära relationer, skrivna av poliser och utredare. Dessa texter är en del i en kedja av tal, skrift och tolkningar, som kort kan återges så här:

Brott → Ingripande → Polisutredning skrift → Rättsprocess → Domslut → Medieefterspel

Jag resonerar om hur texterna produceras och samspelar med varandra i rättskedjan. Med exempel kommer jag att illustrera textuella, innehållsliga och funktionella aspekter av denna myndighetsutövning, som belyser Polisens och Åklagarmyndighetens textvärldar.

Texterna analyseras med kritisk diskursanalys som teoriram, där makt, interaktion och agentivitet är viktiga analysbegrepp (Ask & Byrman 2009, Fairclough 2001 och Scollon 2001).

Litteratur:

Ask, Sofia & Byrman, Gunilla 2009. "Så slog han Anna med ett okänt antal knytnävslag i ansiktet".

Polisers skrivande i utbildning och yrkesliv. Under utgivning i konferensvolymen Skriveopplæring i kunnskapssamfunnet, Trondheim.

Fairclough, Norman 2001. *Language and power. Language in social life series*. 2nd ed. Harlow: Longman.

Scollon, Ronald 2001. "Action and text". I: R. Wodak, & M. Meyer (red.), *Methods of critical discourse analysis*. London: SAGE.

Åsa af Geijerstam

Specificering, utveckling eller bara en massa tillägg? Om expansionsrelationer i PIRLS-provets informativa texter

Att uttrycka exempelvis kausalitet, hänvisningar till tid och plats, exemplifieringar eller motsatsförhållanden är något som ofta diskuteras som centralt för en ”lyckad” text. Det visar sig dock att elever gör detta i varierande grad, och att graden av sammanhang i texterna i hög grad varierar med textaktiviteten (af Geijerstam 2006).

Det blir också relevant att undersöka hur relationer av detta slag uttrycks i texter som elever möter i test. I denna presentation ligger fokus på de informativa texter som ingår i läsförståelseprovet PIRLS 2006. De expansionsrelationer som uttrycks i texten samt de funktionella relationer som finns mellan satserna diskuteras. Analysen av sammanhang i texten utgår från Hallidays system för satskoppling (Halliday 2004), och kompletteras med analys av de funktionella relationerna mellan enheterna (Mann & Thompson 1988, Evensen 2005).

Litteratur:

- Evensen, Lars Sigfrid 2005. Perspektiv på innehåll? Relieff i ungdomsskoleelevers examensskrivning. I: K.L. Berge, L.S. Evensen, F. Hertzberg & W. Vagle (red.), *Ungdommers skrivekompetanse. 2. Norsk-eksamen som text*. Oslo: Universitetsforlaget.
- af Geijerstam, Åsa 2006. *Att skriva i naturorienterande ämnen i skolan*. Uppsala: Institutionen för lingvistik och filologi, Uppsala universitet.
- Halliday, M.A.K. 2004. *An introduction to functional grammar*. 3rd ed. Revised by Christian M.I.M. Mathiessen. London: Arnold.
- Mann, William C., & Thompson, Sandra A. 1988. Rhetorical Structure Theory: Toward a functional theory of text organization. *Text*. 8 (3). S. 243–281.

Anna Gustafsson

Om att förstå ironi som intertextualitet: ett par exempel

I mitt föredrag vill jag med hjälp av ett par exempel – en pamflett från 1769 och ett nutida blogginlägg – visa hur förståelsen av ironiska texter kan fördjupas genom analyser av texternas intertextualitet.

Pragmatiska teorier om ironi motiverar en analys av ironiska texters intertextualitet (jfr Gustafsson 2007 respektive 2009). Sperber & Wilsons (1981) teori om ironi som ”echoic mention” är en av de mest inflytelserika teorierna om ironi inom pragmatiken. Det ironiska yttrandet är ”echoic”, dvs. det ger eko åt ett yttrande som någon har sagt eller skulle kunna ha sagt, och det är ”mention”, dvs. det omtalar snarare än använder ett yttrande. Ett *annat yttrande* är alltså centralt i sammanhanget, och en analys av en texts intertextualitet kan frilägga sådana *andra yttranden*.

Med ett diskursanalytiskt synsätt läggs tonvikten på kontextuella faktorer och på de diskursiva gemenskaper som gör ironin möjlig (Hutcheon 1994). Ironi utnyttjar de konventioner för kommunikation som är gemensamma inom en viss kultur, en viss diskurs och en viss gemenskap. En konsekvens är att också interdiskursivitet är en viktig ingång vid studiet av ironiska texter, där alltså normer, värderingar, konventioner och tidigare texter eller yttranden möts och samverkar i en specifik diskurshändelse.

Karin Helgesson

Multimodal analys av platsannonsern

I platsannonsern kommuniceras budskapet inte enbart med hjälp av verbalspråket utan även med hjälp av andra semiotiska system. Platsannonsern kan ses som ett semiotiskt rum där olika delar av ytan kan utnyttjas för olika delar av budskapet. Genom typografin kan också information framhävas eller markeras som mindre viktig och delar av budskapet kan kommuniceras genom bilder.

Hur kan då de icke-verbala semiotiska systemen analyseras i en språkvetenskaplig avhandling? En metod för multimodal analys har föreslagits av Kress & van Leeuwen (1996). Ledin bygger delvis på deras modell i sin analys av veckopressen där han kombinerar en analys av formatet med en analys av texten (2000). Bateman ger förslag på en detaljerad analysmodell som inte minst tar hänsyn till typografin (2008).

I föredraget ges exempel på hur platsannonserna använder de olika modala resurser som står till buds under olika perioder mellan 1955 och 2005 och jag vill diskutera lämpliga metoder för en multimodal analys av platsannonsern.

Litteratur:

Bateman, John 2008. *Multimodality and genre. A foundation for the systematic analysis of multimodal documents*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Kress, Gunther & Theo van Leeuwen 1996. *Reading images. The grammar of visual design*. London & New York: Routledge

Ledin, Per 2000. *Veckopressens historia: del II*. (Rapporter från projektet Svensk sakprosa. 29.) Lund: Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet.

Gunilla Hellström

Manifest intertextualitet i ledare

Mitt avhandlingsmaterial om SACO-SR-konflikten med staten år 1971 innehåller många exempel på hur man i ledare använder olika aktörers yttranden för olika syften. Detta kan man kalla för manifest intertextualitet då det är tydligt vem som står för det ursprungliga yttrandet.

Min avsikt är att ge exempel på och diskutera vad andra aktörers refererade eller citerade yttranden kan ha för syfte eller funktion i ledaren. Som exempel kan de ingå i en redogörelse för vad som hänt, vara utgångspunkt för kritik eller ingå i ett samtal tidningar emellan.

Enligt Bachtin är yttrandet enheten i kommunikationen antingen det består av en replik i ett samtal eller en hel roman. När byte av talsubjekt sker blir det ett nytt yttrande. Expressiva yttranden visar sändarens inställning till det referentiella innehållet. Man kan införa en främmande röst i texten, ett slags byte av talsubjekt, och tolkningen kan bli problematisk när yttrandena är expressiva. Exempel på detta finns i materialet.

Litteratur:

Bachtin, Michail 1997. *Frågan om talgenrer I*: E. Hættner Aurelius & T. Götselius (red.), *Genre teori*. Lund: Studentlitteratur.

Jana Holsanova & Andreas Nord

Textens fragmentering och läsares meningsskapande

Moderna, multimodala texter är visuellt fragmenterade i den meningen att de byggs upp av en rad olika visuella element. Här finns visuellt avgränsade skriftstycken som brödtext, rubrik och ingress, det finns ofta bilder, grafer, kartor, punktlistor samt andra typer av layoutelement (som ramar, rutor och streck) för att organisera sidan. T.ex. ser ett modernt tidningsuppslag inte ut som ett för hundra år sedan och även många typer av populär fackprosa har påverkats av nya mönster för textutformning. Men vilka krav ställer detta på läsaren? Hur integrerar läsaren information från skrift, bild och grafik? Hur påverkas läsningen? Kan vi stödja läsarna i deras sätt att skapa mening utifrån den fragmenterade texten?

I vår presentation utgår vi dels från produktionsperspektivet och diskuterar hur multimodala textuppslag kan göras sammanhållna och hur detta har förändrats under 1900-talet. I den andra delen utgår vi från receptions perspektivet, visar empiriska resultat av läsning av multimodala texter och diskuterar vilken effekt olika layoutlösningar får för läs beteendet. Detta leder fram till en generell diskussion om olika läsesätt och förhållningssätt till texten.

Susanna Karlsson & Camilla Thurén

Effekt av affekt – en projektskiss

I dagens föränderliga mediesituation har distansen mellan det offentliga och det privata minskat. Politiker blir granskade på fler nivåer än förut, och granskning och bedömning utförs inte bara av journalister och opinionsbildare. De nya medierna möjliggör för privatpersoner att göra sina röster hörda i form av t.ex. bloggar och kommentarer till nyhetsinslag. Vi intresserar oss särskilt för hur politiker använder emotioner som resurs i offentligheten och hur receptionen av dessa ser ut, å ena sidan i den aktuella situationen, å andra sidan i senare kommentarer.

Hur en retorisk situation ser ut har företrädesvis diskuterats av Bitzer (1968) och Vatz (1973). Bitzer menar att en retorisk situation består av *ett påträngande problem, en publik* och *vissa retoriska villkor* som talaren måste förhålla sig till. I Bitzers modell styrs talaren av dessa tre beståndsdelar. Vatz, å sin sida, menar att talaren själv skapar den retoriska situationen genom att lyfta fram vissa företeelser i ett särskilt ljus. Hans ståndpunkt är direkt motsatt Bitzers. Vi menar att ingen av dessa modeller räcker till för att beskriva komplexiteten i modern politisk diskurs och skissar i vårt föredrag en modell som tar fasta på hur publiken deltar i konstruerandet av den retoriska situationen.

Traditionell retorik intresserar sig primärt för det retoriska valet och har redskap för att diskutera detta. Centralt för vår undersökning är retoriska begrepp såsom *ethos, pathos, kairos* och *aptum*. Dessa begrepp lämpar sig emellertid inte för en receptionsdiskussion. Den retoriska situationen och receptionssituationen står i ett intertextuellt förhållande till varandra. Vi föreslår här en term, *retorisk metasituation*, för att kunna diskutera receptionen av ett retoriskt val. Den retoriska metasituationen omfattar exempelvis journalistiska diskussioner och bloggkommentarer som ger en bild av hur det retoriska valet uppfattas. Dessa talar inte om *ethos, pathos* etc. utan om någon framstår som äkta/oäkta eller lämplig/olämplig. Här räcker inte de retoriska redskapen till utan vi använder oss även av Conversation Analysis och Goffmans fasadbegrepp.

I vårt föredrag kommer vi att utifrån vår modell resonera kring några exempel på offentlig emotion. Exempelen är valda för att illustrera retoriska val som leder till större och mindre debatt. Vår modell ligger till grund för ett projekt som vi för närvarande söker medel för.

Merja Koskela & Gun-Viol Vik-Tuovinen

Destabilisering av stabiliserad betydelse. Från regeringsbeslut till medborgardiskussion

Stabilisering av betydelse är en term som beskriver hur beslut som fattas i organisationer omformuleras under beslutsprocessens gång så att de till slut uttrycks på ett sätt som gör dem svåra att utmana eller ändra (Iedema 2001:35). Detta åstadkoms med hjälp av grammatiska strukturer som kräver extra möda av läsaren. Samma fenomen har diskuterats inom klarspråksarbetet och har beskrivits i grammatikor, bl.a. inom den funktionella grammatiken (jfr t.ex. Holmberg & Karlsson 2006:162f.). Iedemas (2001) syn på fenomenet är inte grammatisk utan semiotisk och tar utgångspunkt i organisationernas sätt att arbeta snarare än i språkliga strukturer.

I fokus för vår studie står det motsatta fenomenet, destabilisering. Vi diskuterar hur den stabiliserade betydelsen destabiliseras när efterföljande texter skapas för nya forum. Vi tar utgångspunkt i en kedja av texter om förändringen av lagen om hushållsavdrag i Sverige 2008–2009. Vi är intresserade av hur den stabiliserade betydelsen förändras inom den intertextuella kedja som löper från beslutsfattare till allmänheten och av hurdana omformuleringar som förekommer.

Litteratur:

Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin 2006. *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Iedema, Rick 2001. Resemiotization. *Semiotica*. 137 (1). S. 23–39.

Jannika Lassus

Intertextualitet som resurs i socialförsäkringsbroschyrer

Textproducenter använder i hög grad tidigare texter och samtida (parallella) texter som resurs i skrivandet. Denna intertextualitet är en positiv resurs då lånet från de andra texterna bearbetas för att passa den aktuella texten och mottagaren. Om lånen inte bearbetas kan textens olika textelement (röster) bli markerade och försvåra kommunikationen. Den forskning jag gjort för min doktorsavhandling visar att såväl finlandssvenska som sverigesvenska socialförsäkringsbroschyrer lånar in textelement från tidigare och parallella texter, men att orsaken till lånet och graden av bearbetning varierar.

Öppen eller markerad intertextualitet i form av att åberopa andra texter kan användas dels för att informera läsaren om vilka andra informationskällor som är tillgängliga, dels för att hänvisa till auktoriteter, t.ex. lagrum. Den markerade intertextualiteten används på något olika sätt i finlandssvenska och sverigesvenska socialförsäkringsbroschyrer. I mitt föredrag kommer jag att ge exempel på olika sätt att använda markerad intertextualitet, men också att visa hur intertextualitet från lagtexter förekommer i broschyrerna utan att det markeras på något sätt.

Jag har tidigare talat om detta ämne vid den europeiska systemisk-funktionella konferensen i Gorizia den 20 juli 2006.

Pia Nygård Larsson

Biologiämnets textrelationer – ett multimodalt perspektiv på meningsskapande

Presentationen utgår från ett pågående etnografiskt inriktat avhandlingsarbete, där det övergripande syftet är att undersöka flerspråkiga gymnasieelevers textmöten och textskapande i framför

allt skolämnet biologi. Projektets teoretiska inramning är främst sociokulturell och socialsemiotisk. Utifrån ett vidgat textbegrepp ses texter som situerade och multimodala, vilket bland annat innebär att såväl klassrumsinteraktionen som bilder är av betydelse för undersökningen. I föreliggande presentation fokuseras de intertextuella relationerna i biologiklassrummet, vilket betyder att jag kommer att resonera kring de transformationer som sker i mötet mellan lärobok och övriga klassrumstexter i de aktuella lärandekontexterna. De frågor jag söker svar på i denna presentation är följande: vilka texter och textrelationer skapas i det interaktionella mötet i biologiklassrummet och hur kan detta påverka förutsättningarna för meningsskapande?

Catharina Nyström Höög

Genrer och textaktiviteter – och tillämpningar med förhinder

Begreppet genre definieras inom genrepedagogiken som: ”a staged, goal-oriented, purposeful activity in which speakers engage as members of our culture” (Martin 1984:25). Beskrivningen *staged* innebär att en genre är uppbyggd av mer eller mindre obligatoriska steg. Denna uppbyggnad i steg har operationaliserats och använts för beskrivningar av elevtexter i exempelvis naturorienterade ämnen. (af Geijerstam 2006). I projektet Text- och kunskapsutveckling i skolan skiljer man i stället på begreppen *genre* och *textaktivitet* som olika aspekter av textbeskrivningen (Holmberg under utg.). Båda begreppen har sina förtjänster – och sina svagheter – som analysverktyg. Min presentation rör två drag som jag upplever som svårigheter med begreppen. För det första svårigheten att beskriva längre texter som uppbyggda av olika steg, eftersom detta perspektiv inte tar tillräcklig hänsyn till textens hierarkiska struktur. För det andra frågan om genrepedagogikens beskrivningsmodeller alls kan göras giltiga för skönlitterära texter, och vilka modifieringar som då krävs.

Litteratur:

af Geijerstam, Åsa 2006. *Att skriva i naturorienterade ämnen i skolan*. Uppsala: Institutionen för lingvistik och filologi, Uppsala universitet.

Holmberg, Per under utg. Genrepedagogik i teori och praktik. Nyretorik och Sydneyskolan i två gymnasielärares klassrum. I: C. Falk, A. Nord & R. Palm (utg.), *Svenskans beskrivning 30*. Stockholm: Norstedts. [Även tillgänglig från <<http://www.svenska.gu.se/forskning/forskningsprojekt/tokis>>.]

Martin, J.R. 1984. Language, register and genre. I: F. Christie (red.), *Children writing: a reader*. Geelong, Victoria: Deakin University Press.

Shirley Näslund

Intertextualitet i skillingtryck om monstuösa skepnader

En liten, men väl avgränsad kategori skillingtryck från 1600- och 1700-talen utgår från sällsamma missbildningar och metamorfoser: ett sto som har fött två människobarn med hästhovar, en man som har förvandlats till en hund, en kalv vars skalle antagit formen av en damhuvudbonad ...

I England och USA har historiker intresserat sig för denna typ av tryck för att belysa synen på det avvikande. Ingen har dock, såvitt jag vet, gjort någon språkvetenskaplig närläsning av dem.

Ett sätt att angripa skillingtrycken om monstuösa skepnader språkvetenskapligt är att lyfta fram deras relationer till andra texter och genrer. Jag skulle t.o.m. vilja hävda att kunskapen om de intertextuella relationerna är oundgänglig för förståelsen av hur trycken i fråga lästes och fungerade i sin samtid.

Föredraget kommer att handla om intertextualitet på två olika plan. Jag kommer både att presentera en analys av den sekventiella intertextualiteten (Fairclough 1992:118) och av intertext-

erna i ett svenskt skillingtryck. Inte minst handlar föredraget om hur det abnormala under 1600- och 1700-talen får mening genom att relateras till religiösa textgenrer.

Under föredraget dryftas också problematiken med att spåra intertext i gamla texter.

Claes Ohlsson

Ideal och ansvar. Svenska företags uppförandekoder som delar i textkedjor

Temat för denna presentation är intertextualitet genom textkedjor. Som exempel tjänar företags uppförandekoder tillsammans med normerande koder på bransch- eller organisationsnivå vilket kan kallas för ett självregleringssystem. Självreglerande kodtexter har blivit allt vanligare under de senaste tio åren och är i dag självklara inslag i stora företags ansvars- och självbildsarbete. Enskilda företags uppförandekoder är även delar i olika typer av textkedjor – dels horisontellt där företagskoder i olika branscher och länder påverkar varandra, dels vertikalt där lagar och andra normtexter samt överenskommelser på t.ex. EU- eller FN-nivå hänger samman med hur enskilda företags uppförandekoder formuleras.

Undersökningens syfte är att kartlägga dessa textkedjor och deras olika typer av samband (Solin 2004). Av särskilt intresse är att frilägga de värdegrundsidéer och underliggande ideal som uttrycks i texterna. En hypotes är att sådana värderingar får skilda uttryck i olika typer av koder, där en traditionell svensk företagsmodell också ställs inför utmaningar när företagsansvar blir föremål för självreglering (Ohlsson & Tengblad 2008).

Litteratur:

- Ohlsson, Claes & Tengblad, Stefan 2008. Corporate social responsibility and the globalization of business systems: The case of Sweden. Konferenssuppsats presenterad vid the 8th EURAM conference, Ljubljana, 14–17 maj 2008.
- Solin, Anna 2004. Intertextuality as mediation. On the analysis of intertextual relations in public discourse. *Text*. 24 (2). S. 267–296.

Claes Ohlsson

Större, starkare, bättre? Den goda bilen i svensk motorjournalistik under 30 år

I dag är klimat- och miljöfrågor högaktuella, inte minst genom debatten om klimatförändringar och krav på förändrad livsstil för människor i vår del av världen. Mot bakgrund av detta är personbilsindustrin en given arena för olika åsikter och perspektiv. Bilkörning är ett självklart inslag i vårt samhälle, men är samtidigt en källa till miljöproblem. För rapportering om sådana frågor är motorjournalistik i dagspress och i specialtidningar en inarbetad kanal mellan bransch och konsument. Men även om media strävar efter oberoende rapportering spelar pressen en viktig roll för hur bilrelaterade företeelser framställs offentligt. I detta föredrag presenteras en undersökning av begreppen *prestanda* och *bränsleförbrukning* i biltester från de senaste trettio åren.

Undersökningens övergripande syfte är att redovisa bilden av ”den goda bilen” från motorjournalisters perspektiv och över tid. Till syftet hör delfrågor där balansen mellan bilprestanda (t.ex. vikt och köregenskaper) och bränsleförbrukning är en central utgångspunkt. Undersökningens material är introduktionstester för två bilmodeller (VW Golf och Volvos kombi-modeller) i tre dagstidningar och två motortidningar från 1974 till 2008. Studien tar hjälp av text- och diskursanalytiska verktyg där framställning av företeelser och processer behandlas

tillsammans med de enskilda biltesternas struktur och uppbyggnad. En central fråga är att undersöka vad som tas upp och lyfts fram som viktigt och positivt för bilmodellerna och om sådana mönster förändras under perioden.

Henrik Rahm

Att reformera vården via texterna. Textforskarens roll i att utforma ett interventionsprojekt

Syftet med min presentation är att presentera och diskutera min roll som textforskare i att utforma ett interventionsprojekt kring palliativ vård till äldre i livets slut i Malmö. Interventionsprojektet ingår i ett projekt med en flervetenskaplig forskningsansats som involverar omvårdnad, socialt arbete, pedagogik, etik, språkvetenskap och diskursanalys. Projektets övergripande syfte är att genomföra och studera effekterna av stöd till personal inom kommunal vård och omsorg för att underlätta mötet med svårt sjuka och döende äldre personer och deras närstående.

Projektet bedrivs vid Vårdalinstitutet, som är ett forskningsinstitut kring vård och omsorg med finansiering från Lunds och Göteborgs universitet, Vårdalstiftelsen och vårdens huvudmän på lokal och regional nivå i Skåne och Västra Götaland. (Se <<http://www.vardalinstitutet.se>>.)

I min presentation vill jag diskutera dessa övergripande frågor:

- Hur utformas ett flervetenskapligt interventionsprojekt?
- Hur kan texters roller inom kommunal äldreomsorg reformeras i ett interventionsprojekt?
- Hur sker avvägningen mellan de inomvetenskapliga intressena och Malmö stads intressen om ett kvalitetspaket för en bättre äldreomsorg?

Johanna Salomonsson

Om skapande av förståelse i diskussion på Internet

Kommunikation på Internet sker i dag i en mängd olika former, varav diskussionsforumet är ett. I detta medium rör det sig om nedskrivna samtal, varför kommunikationen befinner sig i ett gränsland mellan skriftlighet och muntlighet (se t.ex. Dürscheid 2003). Inläggen görs i dialog, men eftersom synkron kommunikation är en omöjlighet skapas varje inlägg i en monologisk form, som måste vara koherent i sig för att skapa förståelse. Diskussionsforumet måste därför undersökas ur såväl ett samtalsanalytiskt som ett textlingvistiskt perspektiv.

Det viktigaste i dessa diskussioner verkar vara kommunikationen i sig. Kommunikationen upprätthålls genom olika strategier och deltagarna försöker så långt det är möjligt att undvika konflikter och oenigheter av olika slag; det handlar om att upprätthålla kontakter och relationer, där innehållet i kommunikationen är av underordnad betydelse. När förståelsen mellan deltagarna sätts ur spel använder de sig ofta av begreppet MISSFÖRSTÅ eftersom det inte är så ansikts-hotande (Brown & Levinson 1987) som INTE FÖRSTÅ, vilket gör det lättare att skapa en reparationssekvens (Schegloff 1992) där relationerna sätts i fokus.

För att motivera denna användning och för att undvika ytterligare missförstånd kan deltagaren exakt citera det yttrande som missförståndet är relaterat till i forumet. Genom detta skapas koherens i kommunikationen vilket ytterligare säkerställer att kommunikationen kan fortlöpa utan allvarigare avbrott.

Litteratur:

- Brown, Penelope & Levinson, Stephen C. 1987. *Politeness. Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dürscheid, Christa 2006. *Einführung in die Schriftlinguistik*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Schegloff, Emanuel A. 1992. Repair after next turn. The last structurally provided defense of intersubjectivity in conversation. *American Journal of Sociology*. 97 (5). S. 1295–1345.

*Philip Shaw***Intertextual episodes in lectures in bilingual contexts**

European higher education is increasingly characterized by a parallel language environment, with instruction in the local language, but textbooks written in English. In both situations new specialist terminology and general academic vocabulary are encountered in two languages via distinct modalities.

We have started a three-year investigation, funded by the Swedish Research Council, of the conditions under which exposure to English terminology and academic language from textbooks alongside lectures in Swedish can result in acquisition of terms in both languages for the concepts acquired. The literature on language and vocabulary acquisition suggests that the degree of attention to the item to be learned is crucial for the success of learning. This in turn suggests that intertextual ties created between the language of the lecture and that of the textbook can have a beneficial effect on language learning.

We report on interviews with lecturers who express concern about the linkage between Swedish-language lectures and English-language textbooks. As part of our investigation we have also video-recorded Swedish-language undergraduate lectures in computing and biology. This paper will give an account of the intertextual references to textbooks which occur in the lecture. Examples are lecturers giving English terms or referring to pages or diagrams in the textbook, and more interestingly debating appropriate Swedish terms for items cited in English, and recreating diagrams with equivalents in the textbook, but giving them Swedish labels.

The results may have implications for practices that might improve bilingual scientific literacy (Airey) in the area of terminology.

*Anna Solin***Genre change in academia: mediating and localising new genres**

In my paper I will describe an ongoing research project which concerns genre change in Finnish academic communities. The research examines the way in which new genres are mediated to academic settings and how they are localised through practices of regulation.

The paper focuses on a case study which looks at the teaching portfolio, a genre of Anglo-American origin. The teaching portfolio is a document used mainly when applying for academic posts, alongside the CV or as a replacement of the CV. The difference between the two genres is marked: while CVs tend to be information-oriented, portfolios also include reflective and evaluative elements (such as accounts of the applicant's teaching philosophy and self-evaluations).

The paper will consider, in particular, whether and how the portfolio functions as a "dis-course technology" (Fairclough 1996), involving practices of standardisation and policing of genre norms and use. The data include portfolio texts, interviews with writers and trainers, and various types of normative material (e.g. guidelines on portfolio writing).

Literature:

Fairclough, Norman 1996. Technologicalisation of discourse. In: C.R. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (eds), *Texts and Practices*. London: Routledge.

Jan Svensson

Textblandningar i förändringstider

En poäng med genrer är att de skapar viss stabilitet både för den som skriver (talar) eller läser (lyssnar). Vi behöver inte tänka eget varje gång vi ska använda språket utan kan utnyttja tidigare utprovade rutiner. Av och till inträffar det emellertid att förändringar i samhället (sociala eller teknologiska) gör att de gamla rutinerna inte längre känns ändamålsenliga, och då måste vi skapa nya genrer eller förändra de gamla, så att vi återigen kan få ett friktionsfritt förhållande till textverkligheten. De senaste tio till femton årens utveckling av de nätburna texterna är ett exempel på en sådan förändring. I mitt föredrag kommer jag att diskutera de textuella strategier som utnyttjats i denna förändringsprocess och jämföra med ett antal andra förändringssituationer i den svenska texthistorien från medeltiden och framåt.

Susanne Tienken

Varför är svensk mjölk så svensk? Intertextualitet och kontextualiseringskonventioner i vardagsgenrer

Att mjölkdrickandet kopplas till en nationell symbolik har blivit uppenbart, inte minst sedan protesterna kring matvarukedjan Lidl's import av tysk mjölk (jfr Jönsson 2006). Kopplingen kan dock inte enbart härledas ur ett politiskt eller ekonomiskt intresse av befolkningens mjölkkonsumtion. Mat – eller i det här konkreta fallet mjölk – är inte identitetsstiftande i sig. Den nationella identiteten är snarare en effekt av en diskursiv eller narrativ konstruktion i vilken svenska mjölkförpackningstexter bara är en av flera skapande aktörer.

En lingvistisk närläsning av samtida svenska mjölkförpackningar kan visa hur genren *mjölkförpackning* absorberar element av andra genrer och att de på så vis kan tillgodogöra sig andra genrens kontextualiseringspotential. Det blir mycket tydligt att kontextualiseringar är indexikaliska fenomen som enbart kan tolkas om det finns en tolkningskonvention av dessa även i diskursgemenskapen i övrigt. Så är t.ex. den pedagogiska rösten och rekontextualiseringen av nationella värden återkommande inslag i svenska mjölkförpackningstexter men de kan även hittas i andra vardagliga genrer som frimärkshäften eller skolböcker.

Titelfrågan kan följaktligen bara besvaras om hänsyn tas till intertextualitet och en given konventionalisering av kontextualiseringar.

Anna Vogel

Laddade ord

Undersökningens syfte är att kasta ljus över den process där ett ord/ett uttryck byts ut över tid, därför att ordet/uttrycket upplevs som nedvärderande. Efter en tid blir också det nya ordet/uttrycket belastat, och även detta byts ut till förmån för ett nytt ord/uttryck. Orden/uttrycken som har valts betecknar 'person som flyttat till Sverige eller fötts här av personer som flyttat till Sverige'. För detta begrepp finns flera ord/uttryck: *invandrare*, *person med utländsk bakgrund*, *nysvensk*, *migrant*, *blatte*. Tidigare användes *utlänning*, men detta är utmönstrat i offentliga

texter i dag. Frågeställningar är: Hur går bytet till? Vilka krafter inverkar? Hur blir ett ord ”nummer ett”?

Materialet hämtas från myndighetstexter och från massmedia. Också språkligt normerande material, som foldern *Ord som taggar – om etnicitet* ingår i materialet. Tidsplanet är 1959–2009. Analysen utgår från kognitivt lingvistiska metoder om metafor-teori (Lakoff 1980) och från diskursanalytiska metoder om perspektiv och underliggande antaganden (Fairclough 1995).

Förväntade resultat är att juridiska texter har en initial kraft när det gäller lanseringen av nya ord, men att massmedia behöver plocka upp ordet och använda det för att det ska befästas. Ett annat förväntat resultat är att det nya ordet i all sin glans kanske ändå, tack vare konceptuella metaforer och underliggande perspektiv i kontexten, förmedlar en pejorativ syn på begreppet.

Litteratur:

Lakoff, George & Johnson, Mark 1980. *Metaphors we live by*. Chicago & London: University of Chicago Press.

Fairclough, Norman 1995. *Media discourse*. London: Edward Arnold.

Bo-A. Wendt

Är texters mångsekventialitet en synvilla?

I mitt föredrag avser jag förvisso inte att ifrågasätta det sakförhållande att många nutida texter är mångsekventiella – eller åtminstone textbärarna. Det jag vill dryfta och pröva mot några verkliga och konstruerade exempel är nämligen i stället huruvida denna ofta uppenbara mångsekventialitet först och främst eller till och med enbart är en egenskap hos textbärarna, inte hos texterna i sig (med *text* i den snäva mening jag envist förespråkar). Att mångsekventialitet är nära förknippad med multimodaliteten framhålls av Anna-Malin Karlsson och Per Ledin (2000:50), men kan det alltså rentav vara så att det förra helt enkelt uppstår först när en text (den rent språkliga delen av ett budskap – verbaltext, skulle andra säga) materialiseras i en given förpackningsform? Nu kan ju texter, i min mening rent abstrakta storheter, aldrig möta oss utan en konkret (och multimodal) förpackningsform – men denna kan givetvis varieras fastän texten är en och densamma. Och det ger oss möjlighet att empiriskt pröva om det kan finnas mångsekventialitet hos själva texten oavhängig av förpackningsformen – eller med andra ord om texters mångsekventialitet inte bara är skenbar.

Litteratur:

Karlsson, Anna-Malin & Ledin, Per 2000. Cyber, hyper och multi. Några reflektioner kring IT-ålderns textbegrepp. *Human IT*. 2–3 (2000). S. 15–59.

Andreas Widoff

Att analysera wikitext

Uppslagsverket Wikipedia är inte endast en av världens populäraste webbplatser, utan också plats för ett mycket speciellt fenomen – *wikitext*.

Wikitexten har tre huvudsakliga kännetecken: 1) Den produceras under kollektiva former – i samarbete och konflikt mellan deltagarna. 2) Den har en utdragen tillkomstsituation. Artiklar som påbörjades 2003, då svenska Wikipedia bildades, redigeras ännu. 3) Den är variabel. Texten skiljs inte från ett ofullbordat förstadium för att ingå i kommunikationens sfär. Den är i denna sfär från början till slut. Den omformas medan den är *yttrande* (Bakhtin 1986).

I synnerhet det tredje kännetecknet, textens *varians*, reser många frågor och ställer krav på nya forskningsmodeller. Exempelvis förefaller skiljelinjen mellan förtext och text – mellan

skrivande och yttrande – otillräcklig. En konstant text har hänt, men mer händer inte *i* den. En variabel text är däremot *i sig själv* en serie händelser. Den har en inre historia.

I föredraget presenterar jag en modell för analys av wikitext som söker fånga dessa speciella omständigheter (jfr Pentzold & Seidenglanz 2006). Jag föreslår bland annat att varje textredigering skall betraktas som ett yttrande. Textens ses härmed som en kedja av yttranden, som vart och ett har objektiverats i den gemensamma helheten. Resonemangen belyses med konkreta exempel från svenska Wikipedia.

Litteratur:

- Bakhtin, M.M. 1986. *Speech genres and other late essays*. Austin: University of Texas Press.
- Pentzold, Christian & Sebastian Seidenglanz 2006. Foucault@Wiki. First steps towards a conceptual framework for the analysis of Wiki discourses. I: *Proceedings of the 2006 international symposium on Wikis 2006, Odense, Denmark, August 21–23, 2006*. S. 59–68.

Jenny Wiksten Folkeryd

Värderingsmässig volym i elev- och testtexter

I projektet *Testet under lupp – konstruktion av läsförståelse i internationella läsundersökningar* (finansierat av Vetenskapsrådet 2008–2010) undersöker vi hur läsförståelse konstrueras i läsförståelseprovet PIRLS 2006. I denna undersökning analyserar vi bland annat testets texter med hjälp av Appraisalanalys, ett semantiskt ramverk utvecklat inom den systemisk-funktionella lingvistik för att beskriva värderande ord och uttryck. Vid konferenspresentationen kommer jag att visa exempel från denna analys och föra en diskussion kring hur analysverktyget kan synliggöra vilka textavsnitt som genom sin värdemässiga förstärkning och volym lyfts fram som centrala. Genom att dessa uttryck fokuseras i frågor och bedömningsmall bidrar de till att konstruera den typ av läsförståelse som krävs för att lyckas på testet. Analysen av testets texter kommer också att sättas i relation till tidigare analyser av elevtexter som utförts med hjälp av samma analysverktyg.

Litteratur:

- Folkeryd, Jenny W. 2006. *Writing with an Attitude. Appraisal and student texts in the school subject of Swedish*. Uppsala: Institutionen för lingvistik och filologi.
- Martin, J.R. & White, P.R.R. 2005. *The language of evaluation. Appraisal in English*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Karolina Wirdenäs

Textsamtalets roll för skrivande i skolan

Under en vanlig lektion i ett svenskt klassrum förekommer i dag mycket tal av olika slag och även en hel del skrivande. Detta föredrag behandlar en sorts tal där läraren förbereder eleverna inför skrivande. Mer precist handlar det om textsamtal som behandlar vad eleverna ska skriva om (*förankring*). Under föredraget kommer jag att visa exempel på textsamtal som förbereder eleverna inför skrivande och som potentiellt kan ge eleverna skrivstöd. Jag kommer att diskutera frågorna: Vad är fungerar bra i exemplen? Vad behöver eleverna egentligen för hjälp innan de ska skriva och hur kan eleverna ges ytterligare stöd? Vad innebär det goda textsamtalet i detta sammanhang? Går det att göra generella iakttagelser?

Daroon Yassin

Textkulturmöten i skolans tidiga skrivande. Elever i år 3 skriver nyhetsartiklar

I min avhandling ställs frågan om vilka textkulturer som aktualiseras i skrivundervisningen och skrivandet i år 3 och hur man kan förstå och beskriva dessa i relation till de språkliga uttrycksformer som manifesteras under olika skrivförlopp.

Inom ramen för en pilotstudie har jag följt en klass i år 3 under ett skrivprojekt där eleverna fick i uppgift att skriva en fiktiv nyhetsartikel. Lärarens avsikt med detta var att låta eleverna bekanta sig med en medietextkultur, närmare bestämt dagstidningen och det språk som kännetecknar denna. Med den lokala dagstidningen som förebild leder läraren eleverna i deras artikel-skrivande som sedan resulterar i ett antal olikartade texter. I min presentation visar och diskuterar jag elevernas olika val av textutformning i relation till den undervisning som omger skrivuppgiften och hur man kan förstå mötet mellan en medietextkultur och skolans (text)skrivkultur.

Mitt avhandlingsprojekt är knutet till VR-projektet TOKIS – Text- och kunskapsutveckling i skolan – där jag arbetar tillsammans med Per Ledin (Örebro universitet), Per Holmberg (Göteborgs universitet) och Karolina Wirdenäs (Stockholms universitet). TOKIS syftar i huvudsak till att utveckla en skrivpedagogik som bidrar till en bredare textkompetens hos elever. En i denna undersökning relevant fråga blir därmed: På vilka olika sätt kan nyhetsartikelskrivande i år 3 bidra till en ökad textkompetens hos elever? Vad är värdet med att skriva fiktiva nyhetsartiklar i de tidiga skolåldrarna?